

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Управління інноваційною діяльністю та сферою послуг

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

бакалавр

(назва освітнього ступеня)

на тему: «Підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємства (на прикладі ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»)»

Виконав: студент IV курсу, групи БРС-42

спеціальності 241 «Готельно-

ресторанна справа»

(шифр і назва спеціальності)

Драбик І.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник Мельник Л.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль Стойко І.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри Шерстюк Р.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Рецензент Мосій О.Б.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль
2022

АНОТАЦІЯ

Драбик І.М. Підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємства (на прикладі ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»).

Кваліфікаційна робота бакалавра (58 с., 12 рис., 11 табл., 32 літ. джерел) на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа». Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, факультет економіки та менеджменту. Тернопіль, 2022.

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена дослідженню й пошуку шляхів підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємства. У роботі: досліджено зміст і структуру економічного потенціалу підприємства; описано методичні підходи до оцінювання ефективності використання економічного потенціалу підприємства; висвітлено загальну характеристику діяльності ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»; оцінено економічний потенціал підприємства на підставі показників його фінансово-економічної діяльності; визначено стратегічні завдання покращення використання економічного потенціалу підприємства індустрії гостинності; розроблено стратегію розвитку економічного потенціалу ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер».

Ключові слова: потенціал, ефективність, управління, послуги, розвиток, прибуток, підприємство.

ANNOTATION

Drabyk I. Increase of enterprise economic potential use efficiency (PJSC “Tourist-hotel complex “Dnister” as a case study).

Bachelor's thesis (58 p., 12 fig., 11 tabl., 32 lit.) for obtaining the educational qualification of «Bachelor» in the specialty 241 «Hotel, Restaurant and Catering». Ternopil Ivan Puluj National Technical University, faculty of Economics and Management. Ternopil, 2022.

Bachelor's thesis is devoted to research and search of ways of increase of efficiency of use of economic potential of the enterprise. In this paper, there were: investigated the content and structure of economic potential of the enterprise; described methodical approaches to estimation of economic potential use efficiency of the enterprise; highlighted the general characteristic of activity of PJSC “Tourist and hotel complex “Dnister”; the economic potential of the enterprise is estimated on the basis of indicators of its financial and economic activity; identified the strategic objectives to improve the use of economic potential of the hospitality industry; developed a strategy for the economic potential development of PJSC “Tourist and hotel complex “Dnister”.

Key words: potential, efficiency, management, services, development, profit, enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Зміст і структура економічного потенціалу підприємства	7
1.2. Методичні підходи до оцінювання ефективності використання економічного потенціалу підприємства	12
Висновок до теоретичного розділу	19
 2. АНАЛІТИЧНИЙ РОЗДІЛ	
АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАТ «ТУРИСТИЧНО- ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС «ДНІСТЕР»	21
2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Туристично- готельний комплекс «Дністер»	21
2.2. Оцінка економічного потенціалу підприємства на підставі показників його фінансово-економічної діяльності	27
Висновок до аналітичного розділу	33
 3. РЕКОМЕНДАЦІЙНО-РОЗРАХУНКОВИЙ РОЗДІЛ	
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАТ «ТУРИСТИЧНО- ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС «ДНІСТЕР»	35
3.1. Стратегічні завдання покращення використання економічного потенціалу підприємства індустрії гостинності	35
3.2. Розроблення стратегії розвитку економічного потенціалу ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»	41
Висновок до рекомендаційно-розрахункового розділу	47
 4. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ	
4.1. Отруєння препаратами побутової хімії	49
4.2. Характеристика небезпечних психофізіологічних та шкідливих виробничих чинників	50
ВИСНОВКИ	53
БІБЛІОГРАФІЯ	56

ВСТУП

Актуальність теми. Значний туристичний потенціал України, а також відповідні заходи та фінансові вкладення, що активно здійснювалися до початку 2022 року, передбачають високий рівень розвитку туристично-рекреаційної сфери країни. У цьому реальний економічний ефект її функціонування не відповідає очікуваному. Це пояснюється тим, що підприємства, що представляють цю сферу, які часто мають тенденцію до збитковості, далеко не повною мірою використовують свої потенційні можливості для нарощення економічних результатів. Однією з найголовніших причин такого стану є неефективне управління економічним потенціалом підприємств.

Дослідженню питань механізму формування та ефективності використання економічного потенціалу підприємства присвятили свої роботи такі науковці як Андрушків Б.М., Бачевський Б.Є., Заблодська І.В., Краснокутська Н.С., Мельник Л.М., Малюта Л.Я., Олексюк О.І., Рєпіна І.М., Федонін О.С., Прохорова В.В., Решетняк О.О., Шерстюк Р.П., Шкроміда Н.Я., Яремко І.Й. та інші.

Попри це невирішеними залишилися питання щодо покращення ефективності використання економічного потенціалу підприємств індустрії гостинності, що й обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи бакалавра.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є розроблення рекомендацій щодо покращення ефективності використання економічного потенціалу підприємства індустрії гостинності. Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені такі основні завдання:

- дослідити зміст і структуру економічного потенціалу підприємства;
- описати методичні підходи до оцінювання ефективності використання економічного потенціалу підприємства;
- надати загальну характеристику діяльності ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»;

- оцінити економічний потенціал підприємства на підставі показників його фінансово-економічної діяльності;
- визначити стратегічні завдання покращення використання економічного потенціалу підприємства індустрії гостинності;
- розробити стратегію розвитку економічного потенціалу ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер».

Об’єкт дослідження – ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер», видами діяльності якого є діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщення; діяльність туристичних агенств; діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

Предмет дослідження – процес використання економічного потенціалу підприємства.

Методи виконання – для вирішення поставлених у роботі завдань використано такі методи: аналіз і синтез; комплексний аналіз; порівняльний і економічний аналіз, метод опису.

Інформаційною базою дослідження є документи і матеріали органів державної влади і управління, законодавчі і нормативні акти, державні і міжнародні стандарти України, матеріали і дані періодичного друку, монографічна і інша наукова література, а також дані бухгалтерської звітності досліджуваного товариства.

Практичне значення одержаних результатів. У роботі розроблено стратегію розвитку економічного потенціалу досліджуваного підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки, положення та результати дослідження були розглянуті і схвалені на попередньому захисті на кафедрі управління інноваційною діяльністю та сферою послуг Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра викладена на 58 сторінках комп’ютерного тексту, складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 32 найменувань. Робота включає 11 таблиць, 12 рисунків.

1. ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зміст і структура економічного потенціалу підприємства

В основі функціонування економічних систем лежать процеси формування та використання економічного потенціалу. Розвиток ринкової економіки визначає необхідність високого рівня ефективності даних процесів у всіх галузях економіки та на окремих підприємствах, що сприяє розв'язанню проблеми підвищення ефективності діяльності за рахунок використання резервів економічного зростання в умовах високо динамічного середовища функціонування та обмеженості, дорожнечі ресурсів.

Ця проблема має два аспекти:

- 1) цільовий (задоволення потреб, на основі вибору стратегії економічного зростання, що забезпечує економічно ефективні результати);
- 2) ресурсний (використання прихованих, обмежених ресурсів, спрямований на диверсифікацію виробництва).

Обидва аспекти є взаємозалежними. Цільова ефективність, тобто досягнення стратегічних цілей і більш високих результатів діяльності перебуває у прямопропорційній залежності від якості залучення та використання ресурсів.

Поняття економічного потенціалу розглядається багатьма ученими. Так, в Енциклопедії сучасної України економічний потенціал визначається, як: «здатність економіки країни загалом, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, сприяти розвитку виробництва та споживання» (https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18794).

Енциклопедія дає тлумачення як сукупності економічних можливостей держави, які можуть бути використані для потреб суспільства, що відображає економічну могутність країни, досягнутий рівень розвитку продуктивних сил,

обсягу національного багатства та можливостей його зростання. У свою чергу, єдиного чіткого визначення поняття «потенціал підприємства в економічній літературі ще не склалося. Базовим для такого визначення служить термін «потенціал» – прихована можливість, яка може проявитися за відомих умов (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005).

У широкому сенсі під потенціалом мають на увазі засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети, здійснення плану, вирішення будь-якого завдання (Орехова А.І., 2018).

В економічній літературі чітко простежується принципова відмінність між термінами «ресурси» та «потенціал». Ця відмінність полягає у тому, що ресурси існують незалежно від суб'єктів економічної діяльності, а потенціал підприємства загалом невіддільний від самих суб'єктів. У цьому ресурси є основою потенціалу, що включає можливості індивідів ефективного використання наявних ресурсів, тобто створення суб'єктом діяльності різних благ.

Сучасна наука пропонує велику різноманітність підходів до ресурсного потенціалу підприємств, у загальному сенсі вони зводяться до його загального розуміння, як до економічних можливостей підприємства, що включають засоби виробництва, запаси, наявні джерела ресурсів і ті, які можуть бути залучені для досягнення поставлених цілей. Зрештою поняття ресурсного потенціалу відображає сукупність наявних ресурсів всіх видів на момент виробництва та тих, що можуть бути залучені в майбутньому з урахуванням їх цільових та якісних характеристик. Саме достатність ресурсів підприємства, за певних умов, означає мати необхідні можливості для свого розвитку та нормального функціонування. Група авторів додають до такої класифікації ще й інформаційний ресурс.

Проводячи групування складових потенціалу підприємства, вчені, зазвичай, ототожнюють їх із якимось видом ресурсів, не змінюючи при цьому загального змісту.

Ресурсний підхід до категорії «економічний потенціал» є досить

поширеним серед дослідників. Досліджуючи «ресурсні» підходи, чіткіше можна виділити дві основні позиції:

- перша позиція подає економічний потенціал як просту сукупність ресурсів, не враховуючи їх взаємозв'язку та участь у процесі виробництва;
- друга ресурсна позиція полягає у трактуванні економічного потенціалу як сукупності ресурсів, здатних виробити певну кількість матеріальних благ та послуг, обсягів продукції, отримання фінансових результатів та ін.

Понятійний апарат економічного потенціалу вже трансформується і набуває характеристик оцінки сукупної господарсько-економічної діяльності, яка тісно переплітає як ефективність економічних ресурсів, що залучаються, так і отриманих результатів.

Так, економічний потенціал підприємства можна визначити як сукупність трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів, що є у розпорядженні підприємства, а також можливості працівників до використання ресурсів з метою створення товарів, послуг та отримання максимального прибутку.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє провести більш чіткий поділ понять ресурсного та економічного потенціалу, які в сучасній економічній науці все більше ототожнюються. Ресурсний потенціал як сукупність ресурсів і, вкладені в них можливості, є статичною системою, тоді як економічний потенціал відбиває процеси трансформації ресурсного потенціалу на результати підприємств. Основними економічними результатами, своєю чергою, є обсяги виробництва товарів та послуг, валовий дохід (виручка) та її складові – постійні і змінні витрати, прибуток, у співвідношенні яких визначається ефективність діяльності.

Унікальною особливістю ресурсного потенціалу, як частини економічного потенціалу підприємств готельно-ресторанної сфери є наявність природно-кліматичних і туристських ресурсів, які не входять до складу економічних ресурсів, що формуються підприємствами, але використовуються

ними. Даний вид ресурсів з одного боку розширює економічні можливості підприємств, а з іншого боку створює ризики сезонності та галузевої спрямованості, що спричиняє специфічні умови розвитку підприємницької діяльності суб'єктів індустрії гостинності. З цього погляду економічний потенціал підприємств даної сфери представлений схематично на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Економічний потенціал підприємств готельно-ресторанної сфери з позиції комплексної оцінки та виявлення резервів економічного росту

Як зазначалося раніше, у науковій літературі існують різні підходи до виокремлення видів ресурсів підприємства. Проте, з позиції їхньої здатності виконувати визначений технологічний процес і генерувати необхідні результати зручно розділяти всю їхню сукупність на три групи:

- матеріально-технічна база (довгострокові ресурси, зумовлені сутністю технологічного процесу);
- оборотні активи (активи, що забезпечують виконання технологічного процесу);

– трудові ресурси.

Саме ці три види ресурсів, поєднуючись у виробничо-технологічному процесі, забезпечують досягнення визначених цілей.

Діяльність господарюючого суб'єкта буде ефективною, коли сума залучених ресурсів буде меншою за суму реалізованих ресурсів. Утворений лаг у результаті такого порівняння має покривати суму залучених ресурсів та створювати заділ для відтворювального процесу. Відтворення акумулює й ті економічні ресурси, які необхідні для модернізації, технічного переозброєння, інноваційного розвитку. Тоді управління певним лагом має здійснюватися залежно від обраної стратегії підприємства і враховувати часовий період. Зміну лагу залучених та реалізованих ресурсів необхідно координувати у часі та у просторі. Саме такий підхід сприятиме виявленню та ефективному використанню резервів економічного зростання підприємств (рис. 1.2.).

Рис. 1.2. Лаг залучених та реалізованих ресурсів, як інструмент формування та використання економічного потенціалу підприємства

На підставі лагового аспекту можна виділити два основних принципи функціонування економічного потенціалу підприємства – принцип достатності (забезпеченість оптимальним складом та кількістю ресурсів, необхідних для

реалізації поставлених цілей та стратегічних завдань) та принцип відтворення (який відображає ефективність результатів діяльності). Ці принципи й будуть основними характеристиками економічного потенціалу підприємств готельно-ресторанної сфери.

Крім двох основних, виділяють й інші важливі принципи, а саме:

- повноти охоплення та залучення економічних ресурсів;
- економності використання (оптимізація витрат);
- плановірності та бюджетування (планування економічного потенціалу та здійснення режиму економії ресурсів);
- ефективного адміністрування (витрати на використання ресурсу не повинні перевищувати економічну віддачу від його використання);
- інноваційного розвитку (в основу покладено взаємодію економічних ресурсів та результатів, що передбачає розвиток нових методів відтворення).

Представлені принципи будуть основними визначення ключових показників економічного потенціалу підприємств індустрії гостинності, як у системі оцінки ефективності діяльності, і можливих прихованих резервів розвитку.

1.2. Методичні підходи до оцінювання ефективності використання економічного потенціалу підприємства

Важливим економічним параметром підприємства є оцінка ефективності формування та використання його економічного потенціалу.

Оцінка економічного потенціалу пов'язана з методикою його визначення та формування, і тому можна розглядати двояко. З одного боку – це сукупний потенціал, що характеризує реальні можливості підприємства щодо використання відповідних досягнень науково-технічного прогресу, а з іншого боку він бере участь у цьому процесі, розвиваючи при цьому екстенсивну чи

інтенсивну складову, у результаті чого продукція надходить на ринок. Вартість реалізованої продукції та величина сукупного наявного потенціалу характеризує ефективність функціонування підприємства. Оцінка ефективності використання потенційних можливостей підприємства визначає його конкурентоспроможність та представляє реальну потребу в управлінні потенційними можливостями підприємств.

Найбільш поширеними та традиційними у сучасній науковій та навчальній літературі є методика оцінки (Добикіна О.К., Рижигов В.С., Касьянюк С.В., Кокотко М.Є., Костенко Т.Д., Герасимов А.А., 2007):

- фінансової діяльності підприємств;
- ринкової вартості;
- комплексної рейтингової оцінки.

У сучасних наукових джерелах пропонуються методики, що ґрунтуються на виділенні низки структурних компонентів економічного потенціалу та їх подальшого оцінювання з використанням бального, експертного методів, рейтингового порівняльного аналізу та інших.

Для оцінки ринкової вартості підприємства застосовують три традиційних підходи: дохідний, ринковий (порівняльний), витратний (майновий) (Краснокутська Н.С., 2005).

З позиції дохідного підходу основним фактором, що визначає величину вартості об'єкта, вважається дохід. Чим більший дохід, який приносить об'єкт оцінки, тим більшою є величина його ринкової вартості за інших рівних умов. При цьому застосовується оцінюючий принцип очікування і враховуються тривалість періоду отримання можливого доходу, ступінь і вид ризиків, що супроводжують цей процес.

Порівняльний підхід заснований на порівнянні об'єкта оцінки з аналогічними об'єктами, щодо яких є інформація про ціни угод із ними. Відповідно до ринкового підходу вартість економічного потенціалу підприємств визначається за інформацією про ціни продажу аналогічних

підприємств, скоригованих певними коефіцієнтами.

У даний час у вітчизняній практиці найбільш поширеним із традиційних підходів є майновий або витратний підхід, згідно з яким оцінка бізнесу ототожнюється з оцінкою майна, що є на балансі підприємства. Майновий підхід заснований на аналізі активів підприємств та включає такі методики: накопичення активів; скоригованої балансової вартості чи чистих активів; розрахунку вартості заміщення; розрахунку ліквідаційної вартості.

Зміна вартості активів підприємства є найприйнятнішим показником оцінки його економічного потенціалу як у короткостроковому, так і у довгостроковому періодах, оскільки враховує перспективи функціонування окремого підприємства, міста, конкретної галузі й економіки загалом.

Управління вартістю активів з метою її зростання у довгостроковій перспективі дозволяє підприємству максимально задовольнити інтереси власників, визначити оптимальні стратегічні напрями розвитку та сформулювати систему управлінських заходів, що сприяють досягненню поставлених цілей (Прохорова В.В., Тарасюк Д.С., 2015).

З погляду майнового (витратного) підходу підприємство розглядається, передусім, як майновий комплекс, що використовується для підприємницької діяльності. Суть даного підходу полягає в оцінці активів, які підсумовуються та з отриманої суми віднімається поточна вартість зобов'язань. Підсумкова величина вказує на вартість власного капіталу підприємства (Краснокутська Н.С., 2005).

Оцінка економічного потенціалу витратним способом зводиться до того що, що ринкова вартість економічного потенціалу підприємства є сумою усіх витрат, понесених власником створення й функціонування економічного потенціалу підприємства за весь час його існування, проіндексованих на темп інфляції. Перевага підходу – у його базуванні на достовірній фактичній інформації про стан майнового комплексу підприємства. Основний недолік – він не враховує майбутні можливості бізнесу в аспекті економічного зростання та отримання чистого доходу. Також, деякі методи, наприклад, метод

накопичення активів або ліквідаційної вартості, досить складні і трудомісткі у практичному використанні.

Як уже зазначалося вище, одним із методів, що застосовуються для оцінки економічного потенціалу підприємств, є комплексна рейтингова оцінка, що має низку різновидів. Найбільшою популярністю користується методика, що передбачає аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства з наступним рейтингуванням.

Фінансові підходи ґрунтуються на твердженні, що фінансовий стан є найважливішою характеристикою підприємства, тому оцінка економічного потенціалу підприємств має здійснюватися на основі показників, що характеризують фінансовий стан та фінансові результати підприємств.

У науковому колі побутує думка, що економічний потенціал підприємства необхідно оцінювати у розрізі майнового потенціалу та фінансового становища.

Оцінка майнового потенціалу включає:

- аналіз складу, структури та динаміки майна;
- аналіз показників розвитку підприємства, ділової активності та рентабельності;
- оцінку необоротних, оборотних та чистих активів.

У контексті майнового стану проводиться аналіз результативних фінансових показників діяльності, виручки, прибутку (Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І., 2004). В оцінці фінансового стану аналізуються:

- ефективність використання капіталу;
- фінансовий стан, ліквідність та платоспроможність підприємства.

Доцільно зауважити, що усі методичні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства засновані на аналізі його фінансово-господарської діяльності і мають спільну рису – економічний потенціал аналізується у межах майнового потенціалу та фінансового становища. Водночас різні автори пропонують різні методи оцінки двох складових та акцентують увагу на різних

показниках діяльності підприємства.

На думку низки вчених одним із недоліків зазначених підходів є те, що може бути здійснена заміна складу користувачів аналізу. Якщо спочатку ставиться мета дослідження можливостей організації та їх реалізація в майбутньому з боку управлінських органів підприємства, то у запропонованих методиках простежується тяжіння до зовнішнього аналізу. Більше того, характеризуються окремо фінансовий та майновий потенціали, ніж економічний потенціал у цілому.

У таблиці 1.1 наведено узагальнену характеристику традиційних методів оцінювання економічного потенціалу підприємства (Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І., 2004).

В усіх традиційних методах оцінка економічного потенціалу підприємств проводиться із застосуванням фактичних значень показників, що характеризують результати роботи господарської системи. При цьому дохідний та порівняльний методи ринкової вартості, а також комплексна рейтингова оцінка характеризують лише результативну складову, а майновий (витратний) метод – лише ресурсну складову.

Важливою перевагою методики оцінки фінансово-економічної діяльності є те, що вона включає оцінку обох складових економічного потенціалу підприємства – ресурсів (майновий потенціал) та результатів (фінансове становище) (Меєв В.О., 2003). При цьому мають місце і суттєві недоліки:

- майнова та фінансова складова оцінюються розрізнено, не береться до уваги фактор їхньої взаємодії;
- оцінюється лише фактичний потенціал, не враховуючи перспективного.

Таблиця 1.1

Традиційні методи оцінювання економічного потенціалу підприємства

Назва методу	Зміст методу
Методи оцінки ринкової вартості підприємства	Включає 3 методи: - прибутковий, у якому економічний потенціал підприємства оцінюється виходячи з розміру чистого потоку економічних результатів від його використання; - ринковий (порівняльний) – оцінка економічного потенціалу підприємства з урахуванням порівняння з аналогами; - майновий (витратний) – економічний потенціал підприємства оцінюється виходячи із суми витрат на його формування та використання.
Методика комплексної рейтингової оцінки	Методика включає: - аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства з використанням великої кількості показників, що характеризують економічний стан та фінансові результати підприємства; - розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки на основі розрахунку та порівняння фактичних даних з умовним еталонним підприємством, що має найкращі результати за порівнюваними показниками.
Методика фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства	Економічний потенціал підприємства аналізується в розрізі оцінки майнового потенціалу та фінансового стану, при цьому: - використовуються різні методи оцінки майнової та фінансової складових потенціалу; - обґрунтовується застосування певного набору коефіцієнтів та показників діяльності підприємства.

У сучасних умовах аналіз економічного потенціалу підприємств доцільно здійснювати не з традиційних позицій – як фактичну здатність факторів виробництва виробляти певну кількість продукції, а враховуючи наявність додаткових можливостей, що можуть виникнути внаслідок технологічного прогресу та залучення ресурсів у господарську діяльність (Шкроміда Н.Я., 2011). Сучасні науково-методичні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємств, представлені в таблиці 1.2, мають важливі відмінності порівняно з традиційними методами.

Таблиця 1.2

Сучасні методичні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємств

Суть методу оцінювання економічного потенціалу підприємства	Структурні складові економічного потенціалу підприємства
Проведення експрес-оцінки щодо окремих складових економічного потенціалу підприємства, потім застосування бального методу.	- ринковий; - виробничий; - фінансовий.
Експрес-оцінка окремих підсистем економічного потенціалу підприємства, у т.ч. визначення порогових значень показників. Величина сумарного економічного потенціалу визначається як сума локальних потенціалів.	- кадровий; - виробничий; - інноваційний; - організаційно-управлінський.
Проведення оцінки окремих складових економічного потенціалу підприємства за допомогою фінансових показників, а також бальним та експертним методами.	- виробничий потенціал (виробнича, матеріальна, кадрова складові); - фінансовий.
Застосування нормативних величин різних складових економічного потенціалу підприємства, що необхідні для виробництва однієї умовної одиниці конкретного виду товару чи послуг. Виходячи з цього, розраховуються потенційні можливості кожної складової економічного потенціалу підприємства.	- основний капітал; - виробничий персонал; - енергетичні ресурси; - технологія реалізації послуг; - інформаційний ресурс
Проведення оцінки економічного потенціалу під час використання технології агрегування показників	- трудовий; - виробничий; - фінансовий; - транспортний; - інженерний; - науково-інноваційний.
Економічний потенціал підприємства визначається сумарною величиною майнового потенціалу підприємства, фінансового стану та фінансових результатів.	- майновий; - фінансовий.
Проведення оцінки за допомогою фінансових індикаторів та з використанням системи нерівностей, що ґрунтується на «золотому правилі економіки підприємства».	- виробничо-технічний; - маркетинговий; - трудовий; - інноваційний; - фінансово-інвестиційний.
Оцінка використання економічного потенціалу підприємства проводиться на основі алгоритму застосування структурно-цільового аналізу та системи розрахунку структурних коефіцієнтів господарської діяльності із використанням форм бухгалтерської звітності. Оцінка ефективності використання економічного потенціалу проводиться методом порівняння фактично досягнутих значень показників господарської діяльності підприємства з їх потенційними значеннями.	- фінансові ресурси; - господарський потенціал; - виробничий потенціал.

Як видно з таблиці сучасні методи оцінки ґрунтуються на виділенні окремих структурних складових економічного потенціалу підприємства. Оцінювання здійснюється за виокремленими складовими із застосуванням різних методів: бального, експертного, експрес-оцінки, оцінки у вигляді структурних коефіцієнтів, тобто з урахуванням фактичних значень показників, що характеризують результати роботи підприємства.

У вітчизняній практиці вироблені певні підходи для виявлення потенційних можливостей підприємства та оцінки їх використання через покомпонентне порівняння перспективного рівня економічного потенціалу з фактичними значеннями (досягнутими на даний момент).

У зв'язку з цим на перше місце висувається проблема комплексного вимірювання економічного потенціалу підприємства на основі співвідношення економічних ресурсів та результатів їх функціонування. Характер цього співвідношення визначається трансформацією внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, при якій роль економічного потенціалу полягає у пошуку та реалізації внутрішніх джерел саморозвитку з метою забезпечення стабільної роботи підприємства та ефективності його діяльності.

Висновок до теоретичного розділу

1. Запропоновано під економічним потенціалом підприємства розуміти сукупність трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів, що є у розпорядженні підприємства, а також можливості працівників до використання ресурсів з метою створення товарів, послуг та отримання максимального прибутку.

2. На підставі лагового аспекту можна виділити два основних принципи функціонування економічного потенціалу підприємства – принцип достатності (забезпеченість оптимальним складом та кількістю ресурсів, необхідних для

реалізації поставлених цілей та стратегічних завдань) та принцип відтворення (який відображає ефективність результатів діяльності). Встановлено, що ці принципи є основними характеристиками економічного потенціалу підприємств готельно-ресторанної сфери.

3. Обґрунтовано, що цільове призначення оцінки економічного потенціалу підприємств полягає в його дослідженні, як цілісного комплексу, що містить у собі не тільки наявні ресурси та поточні майнові та фінансові можливості, але також потенційні можливості. При цьому традиційні методи оцінювання економічного потенціалу не дають можливості повною мірою реалізувати це завдання.

4. Доведено, що у сучасних умовах аналіз економічного потенціалу підприємств доцільно здійснювати не з традиційних позицій – як фактичну здатність факторів виробництва виробляти певну кількість продукції, а враховуючи наявність додаткових можливостей, що можуть виникнути внаслідок технологічного прогресу та залучення ресурсів у господарську діяльність.

2. АНАЛІТИЧНИЙ РОЗДІЛ

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАТ «ТУРИСТИЧНО-ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС «ДНІСТЕР»

2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»

«Туристично-готельний комплекс «Дністер» є найгостиннішим у Львові з неймовірною панорамою Старого міста, яке внесено до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Місцезнаходження комплексу: Україна, 79000, Львівська обл., місто Львів, вул. Матейка, будинок 6.

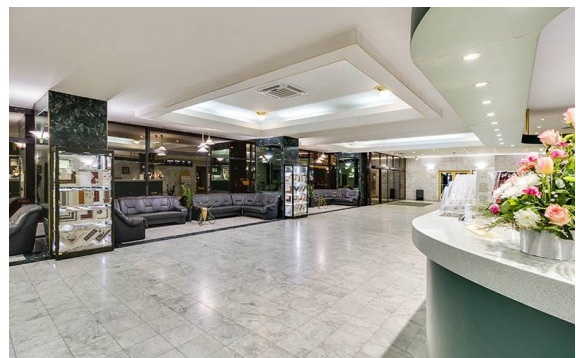

Рис. 2.1. Номери готелю

Основним видом діяльності товариства є діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування. Іншими видами діяльності зазначено: надання інших допоміжних комерційних послуг; діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування; обслуговування напоями.

ТГК «Дністер» введено в експлуатацію у березні 1983 року. У березні 2011 року відбулася зміна типу товариства з відкритого акціонерного товариства на публічне акціонерне товариство «Туристично-готельний комплекс «Дністер». У квітні 2017 року знову відбулася зміна типу товариства на приватне акціонерне товариство.

Власниками акцій є юридичні та фізичні особи. Частки їх – володіння акціями є такими:

- ТОВ «Східно-Європейська готельна компанія» – 59,22%;
- Пуморі Ентерпрайзес Інвестменс ЛТД – 37,8%;
- 3438 фізичних осіб – 2,82;
- інші 5 юридичні особи – 0,08%.

У вересні 1999 року ТГК «Дністер» отримав категорію «4 зірки». У готелі є 165 номерів, де одночасно може розміститися понад 300 гостей. Номери є різного типу: «Класичний», «Прем'єр», «Люкс», «Прем'єр Люкс», а також є номери для людей з особливими потребами (рис. 2.2). В усіх номерах є кондиціонери, кабельне і цифрове телебачення, міжміський і міжнародний телефонний зв'язок, Wi-Fi.

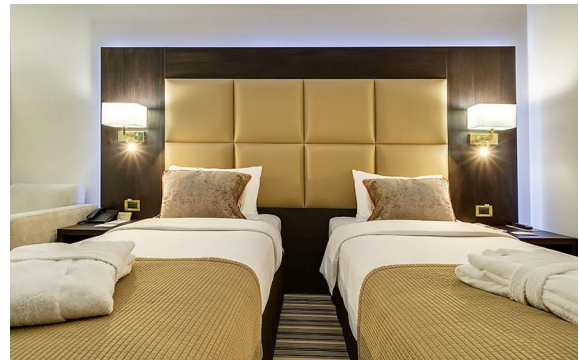

Рис. 2.2. Номери готелю

В комплексі є 2 бари – «Панорама» і «Дністер» і два зали ресторанів «Центральний» та «Львівський» (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Фото ресторану і бару

Окрім цього, в комплексі є конференц-зал, місткість якого 200 осіб (рис. 2.4 а), лобі конференц-залу, кімната переговорів (рис. 2.4 б).

Рис. 2.4 (а). Конференц-зал

Рис. 2.4 (б). Кімната переговорів

Загалом комплекс надає широкий спектр послуг, а саме:

Послуги готелю

✓ Сауна	✓ Конференц-зал/Банкетний зал
✓ Ресторан	✓ Бізнес-центр
✓ Бар	✓ Факс/Ксерокопіювання
✓ Запаковані ланчі	✓ Салон краси
✓ Обслуговування номерів	✓ Куріння на всій території готелю заборонено
✓ Сніданок у номер (за запитом)	✓ Місця для куріння
✓ Прокат автомобілів	✓ Номери / Зручності для осіб з особливими потребами
✓ Трансфер з/до аеропорту	✓ Ліфт
✓ Цілодобова стійка реєстрації гостей	✓ Сімейні номери
✓ Обмін валют	✓ Кондиціонер
✓ Банкомат	✓ Безкоштовний Wi-Fi
✓ Приватна парковка	✓ Чайник/кавоварка в номері
✓ Камера зберігання багажу	✓ Мінібар в номері
✓ Сейф	✓ Трансфер (за запитом)
✓ Тераса	✓ Дитяче ліжечко (за запитом)
✓ Прасування одягу	✓ Дитяче меню
✓ Пральня	✓ Проживання з тваринами дозволено
✓ Щоденне прибирання	✓ Парковка
✓ Чистка взуття	✓ Палиці для скандинавської ходьби

Рис. 2.5. Перелік послуг ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»

Основні показники загального аналізу діяльності підприємства наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» у 2020-2021 роках

№ п/п	Показники	Од. виміру	2020 рік	2021 рік	Відхил. +/-
1.	Чистий дохід від реалізації послуг	тис.грн.	50 356	59 634	+9 278
2.	Собівартість реалізованої продукції	тис.грн.	32 558	37 029	+4 471
3.	Валовий прибуток	тис.грн.	17 798	22 605	+4 807
4.	Інші операційні доходи	тис.грн.	3 146	468	-2 678
5.	Адміністративні витрати	тис.грн.	4 758	9 915	+5 157
6.	Витрати на збут	тис.грн.	918	2469	+1 551
7.	Інші операційні витрати	тис.грн.	355	237	-118
8.	Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	тис.грн.	14 913	10 452	-4 461
9.	Інші фінансові доходи	тис.грн.	16	37	+21
10.	Інші доходи	тис.грн.	3	259 299	+259 296
11.	Фінансові витрати	тис.грн.	7 447	3 523	-3 924
12.	Інші витрати	тис.грн.	55 428	8 372	-47 056
13.	Фінансовий результат до оподаткування	тис.грн.	-47943	+257893	+305 836
14.	Витрати з податку на прибуток	тис.грн.	350	298	-52
15.	Чистий фінансовий результат	тис.грн.	-47 593	+258 191	+305 784
16.	Середньоспискова чисельність працівників	осіб	194	194	0

З даних таблиці видно, у 2020 році внаслідок карантинних обмежень через пандемію COVID-19 надходження від реалізації послуг були на рівні 50 356 тис.грн., а у 2021 році виросла на 9 278 тис.грн. і становить 59 634 тис.грн.

У 2021 році суттєво знизилася сума інших операційних доходів – майже у

15 разів. Поряд з цим видно, що у 2021 році товариство отримало суттєву безповоротну та поворотну фінансову допомогу у розмірі 259 299 тис.грн.

У 2021 році спостерігається зростання адміністративних витрат і витрат на збут – 108% і 169% відповідно. Щоправда зафіксовано значне зниження фінансових (3 924 тис.грн.) та інших (на 47 056 тис.грн.) витрат.

Чистий фінансовий результат діяльності комплексу демонструє різкий стрибок від збитку (47 593 тис.грн.) у 2020 році до прибутку (258 191 тис.грн.) у 2021 році, що, безумовно, досягнуто за рахунок фінансової допомоги.

Середня чисельність персоналу є стабільною за аналізований період і становить 194 особи.

Загалом до власних основних засобів товариства належать такі основні об'єкти:

- 9-ти поверхова будівля з шістьма ліфтами, цифровою телефонною станцією, системою протипожежного оповіщення (включає номерний фонд, ресторан, бари, конференц зал);
- будівля-котельня;
- меблі для номерного фонду, ресторану;
- комп'ютери (оргтехніка);
- промислове устаткування (устаткування виробничих приміщень);
- побутове устаткування (устаткування номерного фонду).

У 2020 році середньорічна вартість основних засобів становила 122 231 тис.грн., а у 2021 році – 130 963 тис.грн., тобто зросла на 7%.

Інформація щодо стану та ефективності використання основних засобів комплексу наведено у табл. 2.2.

Фондовіддача вказує на ефективність використання основних засобів. У 2020 році від використання основних засобів вартістю в 1 гривню надано послуг на суму 0,28 грн., а у 2021 році на 0,31 грн.

Таблиця 2.2

**Показники стану та ефективності використання основних засобів
ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» у 2020-2021 роках**

№ п/п	Показники	2020 рік	2021 рік	Відхил.	
				+/-	%
1.	Фондовіддача	0,28	0,31	+0,03	+10,7
2.	Фондомісткість	3,58	3,27	-0,31	-8,7
3.	Фондоозброєність	930,4	1005,6	+75,2	+8,1
4.	Коефіцієнт зносу ОЗ	0,33	0,35	+0,02	+6,1
5.	Коефіцієнт придатності основних засобів	0,67	0,65	-0,02	-3,0

Оберненим до фондівддачі є фондмісткість, що показує те, що у 2020 році товариство було забезпечене основними засобами на суму 3,58 грн. на кожен гривню доходу від наданих послуг, а у 2021 році знизилась до 3,27 грн.

У 2021 році величина основних засобів, що припадала на одного працівника становила 1005,6 грн., а у попередньому році була меншою на 75,2 грн., тобто дорівнювала 930,4 грн.

Ступінь зносу основних засобів у 2021 році зріс на 6%. А загалом станом на кінець 2020 року ступінь зносу основних засобів товариства складав:

- будівлі та споруди – 31,43%;
- машини та обладнання – 69,48%;
- транспортні засоби – 100,0%;
- інструменти, прилади та інвентар – 80,21%;
- інші основні засоби – 90,55%.

Значення коефіцієнту придатності вказують на те, що в цілому по підприємству 67% ОЗ були придатними до експлуатації у 2020 році, а у наступному 65%.

У структурі товариства є відділ продажу та маркетингу, що займається збором і аналізом первинної інформації щодо ринку, залучаючи експертів. Здебільшого дослідження проводяться щодо подальших напрямів розвитку

діяльності, наприклад концепції власного басейну, тренажерних залів, сауни, перукарні, послуг масажу.

Аналіз діяльності підприємства у період 2020-2021 років дозволив виявити ряд зовнішніх проблемних питань, які впливають на ефективність використання його економічного потенціалу. До таких проблем можна віднести:

- недостатній розвиток державних програм підтримки готельного бізнесу та туристичної сфери;
- залежність товариства від частих змін у законодавчій базі, що, своєю чергою, призводить до збільшення витрат;
- обмежувальні заходи, що були запроваджені у 2020 році через пандемію COVID-19.

Більш детальний аналіз стану фінансово-економічної діяльності товариства дозволить виявити проблемі місця і на основі цього сформулювати напрями подальшого розвитку.

2.2. Оцінка економічного потенціалу підприємства на підставі показників його фінансово-економічної діяльності

Функціонування економічного потенціалу підприємства готельно-ресторанної сфери багато в чому визначається ступенем оптимізації діяльності. У процесі оптимізації необхідно системно проаналізувати стан економічного потенціалу, вивчити тенденції його розвитку, обґрунтувати прогнозування динаміки, виявити резерви підвищення ефективності виробництва, виробити економічну стратегію розвитку, здійснити контроль за реалізацією цього процесу.

У ході дослідження потрібно діагностувати існуючі та потенційні проблеми, виробничі та фінансові ризики, визначити вплив прийнятих рішень на рівень оптимізації.

Важливою рисою дослідження економічного потенціалу підприємства і те, що дозволяє не лише встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, а й давати їм кількісну оцінку і характеристику, тобто забезпечувати вимір впливу факторів на результати діяльності.

Оцінка ефективності економічних ресурсів та результатів у сучасних методиках оцінки економічного потенціалу підприємств тісно взаємодіють між собою та вступають у протиріччя. Необхідність вивчення внутрішніх протиріч фінансово-економічних процесів передбачає проведення дослідження з позиції комплексності та системності, що визначає вивчення галузі взаємодії показників формування та використання ресурсів підприємств та показників результативності їх діяльності. Вирішення поставленого завдання вимагає визначення галузі ефективної взаємодії темпів зростання ліквідності та темпів зростання рентабельності підприємств.

Область кількісних значень темпу зростання показників формування та ефективності використання ресурсів визначена з наступних показників:

- фінансової незалежності;
- поточної ліквідності;
- швидкої (термінової) ліквідності;
- абсолютної ліквідності.

Перший із визначених нами показників – коефіцієнт фінансової незалежності, розраховується співвідношенням власного капіталу до загальної суми капіталу (активів) організації та відображає ступінь її незалежності від кредиторів. Чим більша частка позикових джерел фінансування, тим менш стійким є її фінансове становище.

Нормальним у вітчизняній практиці вважається значення коефіцієнта автономії – 0,5 і більше, оптимальним – 0,6-0,7. Світова практика наводить мінімально допустиме значення – до 30-40% власного капіталу. Цей показник залежить від співвідношення оборотних та необоротних активів у структурі активів підприємства. При значній частині необоротних активів потрібно

більше довгострокових джерел фінансування, тобто велика частка власного капіталу.

Таблиця 2.3

**Фінансові показники ефективності використання ресурсів
ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» у 2020-2021 рр.**

Показники	Роки		Відхилення	
	2020	2021	+/-	%
Власний капітал, тис.грн.	-240 058	-134 758		
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,36	0,94	-0,45	-30,88
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,0003	0,0003	-	-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0786	0,1174	+0,0388	+49,36

Для досліджуваного туристично-готельного комплексу недоцільно обчислювати даний коефіцієнт, оскільки величина його власного капіталу є від'ємною (-240 058 тис.грн. у 2020 р. і -134 758 тис.грн. у 2021 р.), і коефіцієнт не матиме реального економічного змісту.

Коефіцієнт фінансової незалежності в даній ситуації бажано ототожнити з коефіцієнтом забезпеченості поточної діяльності власними оборотними коштами, який показує, яка частина активів, фінансується за рахунок власних коштів підприємства.

Оптимізація управління грошовими потоками підприємства передбачає таке їх планування, у якому погашення зобов'язань забезпечується надходженням від споживачів та інших дебіторів із збереженням необхідних резервів. Такий підхід дозволяє підтримувати повсякденну платоспроможність та отримувати додатковий прибуток за рахунок інвестування та виникаючих тимчасово вільних фінансових ресурсів.

Тимчасово вільні кошти необхідно розміщувати з найбільш ефективним співвідношенням «прибутковість / ризик / термін розміщення / ліквідність».

Індикатором платоспроможності підприємства є коефіцієнт поточної ліквідності, що розраховується як ставлення оборотних активів до короткострокових зобов'язань, нормальне значення – 2 і більше. Світова практика припускає зниження цього показника до 1,5.

Розрахований коефіцієнт для досліджуваного товариства засвідчує значення нижче рекомендованого рівня: у 2020 році – 1,36, а у 2021 році знизився на 0,45 пунктів і становив 0,94. Низьке значення коефіцієнта свідчить про можливі труднощі погашення підприємством поточних зобов'язань.

У цілому коефіцієнт надає інформацію про достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів, і для підприємства індустрії гостинності показує, наскільки воно здатне задовольнити вимоги кредиторів, якщо обернуть у готівку активи, що є в їхньому розпорядженні на даний момент.

Коефіцієнт поточної ліквідності аналогічний коефіцієнту швидкої ліквідності, але з оборотних активів віднімаються виробничі запаси. Вони мають найменшу ліквідність – при вимушеній реалізації виручені кошти можуть бути значно меншими витрат на їх придбання. У практиці західних аналітиків як використовується значення даного показника – 1. Коефіцієнт менше 1 може означати ризик втрати платоспроможності. Даний коефіцієнт сигналізує про проблеми товариства з платоспроможністю, оскільки його значення є дуже низьким – 0,003 у 2020-2021 роках.

Коефіцієнт швидкої ліквідності відображає відношення високоліквідних поточних активів до короткострокових зобов'язань. У даному показнику не враховуються матеріально-виробничі запаси. Низький показник швидкої ліквідності свідчить про надмірну частку запасів у балансі підприємства. Це може бути пов'язано з сезонним характером діяльності підприємств індустрії гостинності.

Наймобільнішою частиною оборотних коштів є кошти на рахунках банку та касі, які оцінюються з допомогою коефіцієнта абсолютної ліквідності. Це найбільш жорсткий критерій платоспроможності, який характеризує негайну

готовність підприємства погашати заборгованість з допомогою найбільш ліквідних активів.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності, зазвичай, варіює від 0,05 до 0,1. Однак в офіційній методиці проведення аналізу фінансово-господарської діяльності значення цього показника є достатнім у межах 0,2-0,35. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується розподілом найліквідніших активів організації – грошових коштів та короткострокових фінансових вливань на короткострокові зобов'язання.

Занадто високе значення коефіцієнта вказує на невиправдано високі обсяги вільних коштів, які можна було б альтернативно використовувати як вкладення розвитку бізнесу.

По досліджуваному підприємству значення показника є у діапазоні норми, щоправда у 2021 році відбулося відчутне його зростання – майже на 50%.

Ефективність функціонування підприємницьких структур оцінюється насамперед за допомогою фінансових індикаторів.

На практиці для аналізу фінансового стану підприємств використовується приблизно 200 показників. Оцінювання діяльності підприємства на основі фінансових індикаторів є найбільш універсальним із позиції доступу до інформації. Слід зазначити, що зараз вченими налічується кілька сотень фінансових індикаторів. У зв'язку з цим виникає потреба вибору ключових економічних індикаторів, які у комплексі дадуть всеосяжну інформацію щодо ефективності функціонування підприємства. При цьому виникає потреба у поєднанні двох принципів – повноти охоплення та мінімізації кількості таких індикаторів.

Область кількісних значень темпу зростання рентабельності представлена такими показниками:

- рентабельність активів;
- рентабельність виробництва;

- рентабельність продажів;
- рентабельність продукції.

Сьогодні зарубіжні та вітчизняні економісти виділяють дві групи коефіцієнтів рентабельності: рентабельність капіталу, активів; показники, що характеризують рентабельність.

Показник рентабельності активів характеризує віддачу від використання активів підприємства та його здатність генерувати прибуток без урахування структури капіталу. Розраховується шляхом розподілу чистого прибутку (П) на величину всіх активів ($B_a^{ср.}$). Так, для ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» значення даного показника становить:

- у 2020 р. підприємство не мало прибутку, тому цей показник не доцільно розраховувати;
- у 2021 р.: $258191 / 180339 = 1,43$.

Показник рентабельності виробництва є одним із кращих інструментів визначення операційної ефективності та показує здатність керівництва отримувати прибуток та керувати економічним потенціалом до відрахування витрат, які не відносяться до операційних.

Рентабельність виробництва – важливий економічний показник, що характеризує ефективність виробничої діяльності підприємств, рівень використання ними виробничих ресурсів. Рентабельність виробництва є відношенням чистого доходу від реалізації продукції підприємства до вартості основних виробничих фондів і нормованих оборотних засобів. Цей показник найповніше відбиває кінцеві результати діяльності, оскільки його величина показує співвідношення ефекту з використовуваними ресурсами.

Для ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» значення даного показника становить:

- у 2020 р.: $50365 / 122231 = 0,41$;
- у 2021 р.: $59634 / 130963 = 0,46$.

Рентабельність продажів визначає суму прибутку, яку підприємство

отримає з кожної гривні проданої продукції. Обчислюється відношенням прибутку від реалізації до загальновиробничої собівартості:

– у 2020 р.: $50365 / 32558 = 1,54$;

– у 2021 р.: $59634 / 37029 = 1,61$.

Ще одним показником рентабельності є рентабельність продукції, що виражає рівень ефективності реалізації продукції. Визначається як співвідношення чистого прибутку до загальновиробничої собівартості. Для досліджуваного підприємства у 2021 р. коефіцієнт становив: $258191 / 37029 = 6,97$.

Як підсумок можна, сказати, що для досягнення високих позицій у галузі готельного та ресторанного бізнесу необхідно вдосконалити процес управління конкурентоспроможністю підприємства, активно нарощувати конкурентна переваги, постійно досліджувати і аналізувати як внутрішнє, так і зовнішнє середовище підприємства, а отже, бути гнучким і швидко реагувати на всі зміни. При обслуговування туристів та інших категорій громадян необхідно забезпечити не лише високий рівень комфорту проживання, але й постійно підвищувати рівень сервісного обслуговування відвідувачів, пропонувати широкий вибір додаткових та супутніх послуг, у тому числі інформаційних, побутових, посередницьких, послуг бізнес-центру, організації дозвілля тощо. Таким чином, вважаємо, що з метою підвищення ефективності використання економічного потенціалу ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» необхідним є розроблення відповідних стратегічних завдань щодо розвитку його діяльності.

Висновок до аналітичного розділу

1. Досліджуване підприємство – ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» здійснює свою діяльність в індустрії гостинності – діяльність готелів

і подібних засобів тимчасового розміщування. Готелю присвоєно категорію «4 зірки». Номерний фонд готелю налічує 165 номерів, у яких одночасно може розміститися понад 300 гостей. Служба ресторанного обслуговування включає 2 бари і два зали ресторанів.

2. Встановлено, що чистий фінансовий результат діяльності комплексу демонструє різкий стрибок від збитку (47 593 тис.грн.) у 2020 році до прибутку (258 191 тис.грн.) у 2021 році, що, безумовно, досягнуто за рахунок отриманої безповоротної і поворотної фінансової допомоги у розмірі 259 299 тис.грн.

3. Встановлено, що загалом товариство володіє значними основними засобами, зокрема у 2020 році їх вартість становила 122 231 тис.грн., а у 2021 році зросла на 7% (130 963 тис.грн.). Значення коефіцієнту придатності вказують на те, що у 2020-2021 роках вцілому по підприємству 65-67% ОЗ були придатними до експлуатації.

4. Встановлено, що оцінка ефективності економічних ресурсів та результатів у сучасних методиках оцінки економічного потенціалу підприємств тісно взаємодіють між собою та вступають у протиріччя. У зв'язку з цим визначено доцільність аналізу темпів зростання ліквідності та темпів зростання рентабельності підприємства.

3. РЕКОМЕНДАЦІЙНО-РОЗРАХУНКОВИЙ РОЗДІЛ

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ПРАТ «ТУРИСТИЧНО-ГОТЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС «ДНІСТЕР»

3.1. Стратегічні завдання покращення використання економічного потенціалу підприємства індустрії гостинності

Досліджуючи тенденції розвитку підприємств сфери індустрії за останні 2 роки, можна зауважити, що є потреба у формуванні відповідних поточних і стратегічних завдань (табл. 3.1) з метою не лише підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємств, а й забезпечення їх розвитку загалом.

Таблиця 3.1

Стратегічні завдання підприємства індустрії гостинності у контексті тенденцій розвитку економічного потенціалу

Тенденції розвитку економічного потенціалу підприємств індустрії гостинності	Поточні завдання підприємств	Стратегічні завдання підприємств
Достатній рівень ліквідності (за наявності необхідних місць розміщення – ліжко-місць) та фінансової незалежності (за факторами внутрішнього розвитку з урахуванням індексу річної експлуатації)	Збереження стійкості розвитку при забезпеченні цілорічної експлуатації	Забезпечення перспективного розвитку за рахунок підвищення ефективності управління ресурсами та результатами
Збитковість підприємства індустрії гостинності, скорочення рентабельності без урахування лагового аспекту збалансованості економічних та специфічних ресурсів	Оптимізація політики управління ресурсами, облік у процесі формування економічного потенціалу	Оптимізація економічного потенціалу, як системи взаємодії ресурсів та результатів

Продовження табл. 3.1

Застаріле обладнання, брак коштів для модернізації під час проведення консервативної політики управління ресурсами та джерелами при недозавантаженні виробничих потужностей у міжсезоння	Оптимізація завантаження, оновлення, модернізація основних засобів, обладнання	Підвищення ефективності управління ресурсною та результативною складовими економічного потенціалу
Неефективне використання власного капіталу без необхідної реконструкції матеріально-технічної бази, що спричинить значні витрати амортизаційних відрахувань на оновлення основних фондів	Оптимізація політики управління капіталом при ефективній амортизаційній політиці	Використання внутрішніх джерел розвитку за рахунок оптимізації економічного потенціалу
Неефективні способи інституційного перетворення, що спричинили фрагментацію колись єдиних виробничих комплексів на дрібніші відокремлені структурні одиниці і, як наслідок, зростання трансакційних витрат і відповідне подорожчання рекреаційних послуг	Розширення номенклатури послуг, мінімізація ризиків при ефективному управлінні витратами	Підвищення ефективності функціонування економічного потенціалу підприємств

У межах системи стратегічних завдань доцільно сформулювати блоки аналітичних показників, які відповідають тенденціям розвитку економічного потенціалу підприємств. У цьому контексті на рис. 3.1 представлено тенденцію «достатній рівень ліквідності та фінансової незалежності».

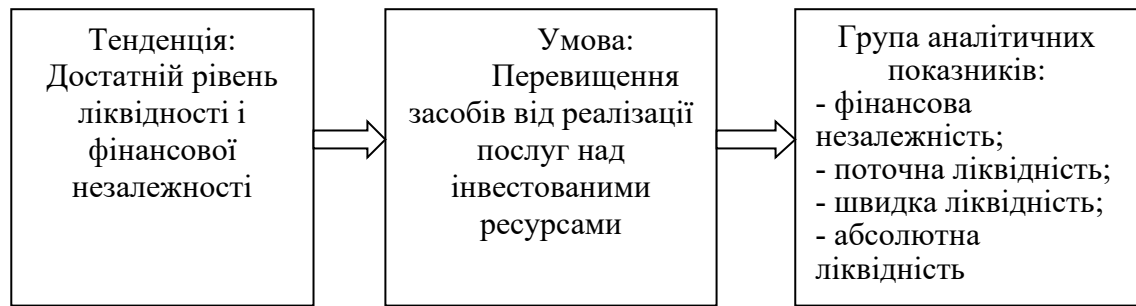

Рис. 3.1. Група аналітичних показників з управління тенденцією відтворення економічних ресурсів – «достатній рівень ліквідності та фінансової незалежності»

Достатній рівень ліквідності та фінансової незалежності передбачає акумулювання та перевищення коштів від реалізації готельних і туристично-рекреаційних послуг над інвестованими ресурсами. Ця тенденція є визначальною у системі стратегічних завдань. Умова відтворення економічних ресурсів є необхідною для успішного розвитку бізнесу та підтримки економічної стійкості у перспективі.

Подана на рис. 3.2 тенденція «збитковість підприємств, скорочення рентабельності» передбачає наявність незадовільної структури економічного потенціалу, його якісного складу та наявність відносної збалансованості вхідних та вихідних фінансових потоків – коштів від реалізації та коштів, що інвестуються у виробничий процес.

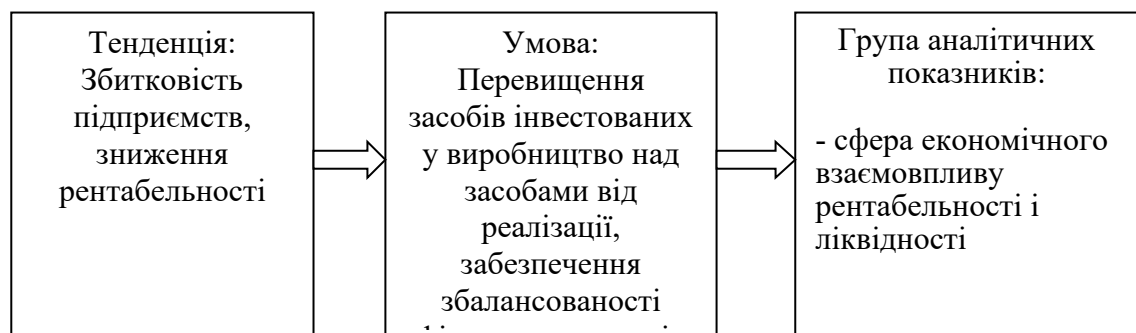

Рис. 3.2. Група аналітичних показників управління тенденцією «збитковість підприємств»

Структура підприємств індустрії гостинності змінюється щорічно, скорочується кількість організацій, такі зміни є наслідком реорганізації, перепрофілювання. Причинами такої ситуації є збільшення споживчих цін на продукти харчування, медикаменти, послуги, подорожчання комунальних послуг, палива. Істотний вплив на результати діяльності підприємств мають платіжно-розрахункові відносини, причому проблема неплатежів залишається актуальною.

Слід зазначити, що у останній період збільшився потік відвідувачів та обсяг реалізації додаткових послуг, збільшилася чисельність відпочиваючих як влітку, а й у міжсезоння. Також спостерігається територіальна спеціалізація підприємств.

Якщо порівняти стратегічні завдання, пов'язані з попередньою тенденцією, то тут виникає дилема – перевищення чи збалансованість, тоді необхідно визначити оптимальну сферу взаємодії, тобто рентабельності та ліквідності. Це буде основним критерієм вирішення стратегічних завдань з управління збалансованістю економічних ресурсів.

Тенденція «застаріле обладнання, брак коштів для модернізації» (рис. 3.3) є негативним фактором, що стримує розвиток та оптимізацію економічного потенціалу, а також наслідком його неефективного використання.

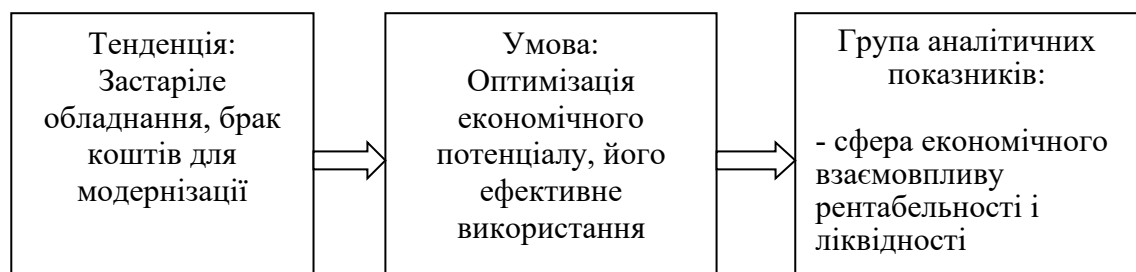

Рис. 3.3. Група аналітичних показників управління тенденцією «застаріле обладнання, відсутність засобів для модернізації»

Скорочення прибутковості веде до неможливості здійснювати відтворювальний процес та відповідно до неможливості проведення модернізації обладнання. Це негативно впливає на розвиток індустрії гостинності, що потребує інноваційного розвитку на сучасному етапі.

Існуюча тенденція «неефективне використання власного капіталу» (рис. 3.4) зумовлює консервативну політику управління активами та пасивами підприємств.

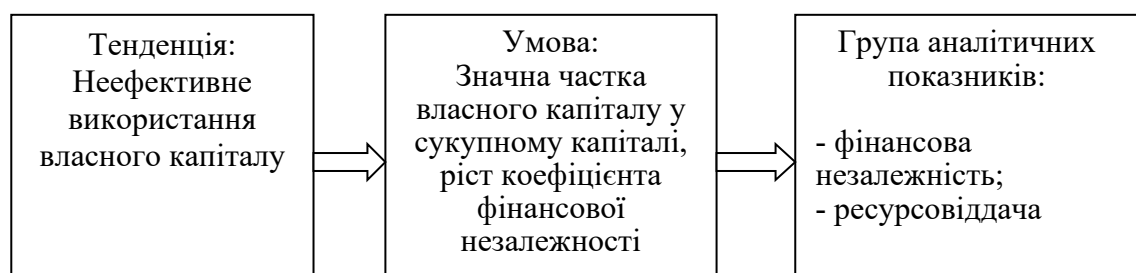

Рис. 3.4. Група аналітичних показників тенденції
«неефективне використання власного капіталу»

Останнім часом значно розширився і ускладнився категоріальний апарат поняття капітал, його роль вітчизняної науці зростає. Формування капіталу залежить від можливості використання тих чи інших джерел коштів. У ринковій системі основними є випуск цінних паперів, використання нерозподіленого прибутку, амортизаційних відрахувань і банківських кредитів. На сучасному етапі підприємства відчують брак внутрішніх джерел фінансування, що зумовлює пошук і залучення зовнішніх. Використання цих джерел за умов існуючої економічної ситуації є ускладненим. У зв'язку з цим підприємствам слід ширше застосовувати механізми оптимізації економічного потенціалу, які спричиняють суттєве збільшення внутрішніх фінансових можливостей.

Тенденція наявності дебіторської та кредиторської заборгованості, відображена на рис. 3.5 є як загальноприйнятою, так і необхідною передумовою

функціонування підприємств усіх галузей національної економіки. Це обумовлюється наявністю платіжно-розрахункових відносин суб'єктів господарювання.

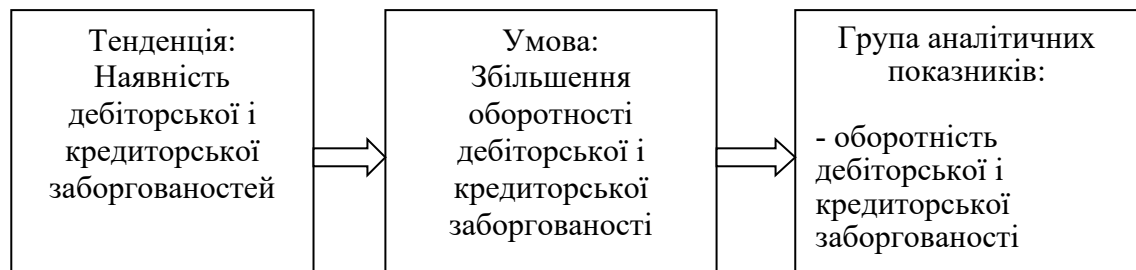

Рис. 3.5. Група аналітичних показників тенденції
«наявність дебіторської та кредиторської заборгованості»

У досліджуваному періоді дебіторська заборгованість підприємств індустрії гостинності збільшувалася. У цій ситуації необхідна динамічна мобілізація коштів, що перебувають у дебіторській та кредиторській заборгованості, постійне оновлення і як наслідок поповнення оборотного капіталу, тому основним критерієм у даному аспекті буде оцінка причин виникнення та збільшення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості.

Окреслене коло проблем, що акумулюються описаними тенденціями, визначене сферою взаємодії областей рентабельності та ліквідності. Окремі показники цих двох областей формують ефект як у вигляді економічного потенціалу.

Ефективність формування та використання економічного потенціалу підприємств слід розглядати як найважливішу характеристику здатності генерувати дохід. У зв'язку з цим, постає необхідність розроблення таких проектних рішень, які сприятимуть покращенню ефективності використання наявних ресурсів, що виражатиметься у зміцненні економічного потенціалу підприємства.

фізичного стану, а також люди, що потребують фізичної реабілітації внаслідок перенесених травм, операцій, різних тілесних ушкоджень.

Для того аби відкрити зал необхідно виділити приміщення загальною площею 100 м², з них 10 м² – зона рецепції, 20 м² – роздягальні і санвузли з душовими чоловічими і жіночими кабінками, 70 м² – сам зал.

При виборі приміщення слід враховувати основні вимоги до спортивно-реабілітаційного залу:

- висота стель більше 3-х метрів, що обумовлене необхідністю циркуляції повітря з обов'язковим монтування вентиляційної системи;
- покриття на підлогу з ковроліну, гуми;
- встановлення системи кондиціонування з метою забезпечення відповідного мікроклімату у залі (16-20°C), роздягальнях (23-25°C) при вологості не більше 60%.

Оснащеність залу сучасним спортивним обладнанням відіграє важливу роль у функціонуванні самого залу і залученні клієнтів. Безумовно, весь інвентар повинен бути сертифікованим і виготовленим спеціалізованими виробниками. У таблиці 3.2 представлено необхідне найпопулярніше устаткування для спортивного залу загального користування.

Таблиця 3.2

**Перелік необхідного устаткування для спортивного залу
загального користування**

Назва обладнання (марка)	Кількість	Орієнтовна вартість за одиницю, грн.	Загальна вартість, грн.
Еліптичні (кардіо-) тренажери (Carbon, Torneo, House Fit, Kettler)	2	17 500	35 000
Бігові доріжки (Sportop, LifeGear, Oxygen)	2	28 000	56 000
Велотренажери (Dender, DFC, Tunturi, Carbon Fitness)	2	12 500	25 000

Продовження табл. 3.2

Тренажер для прокачування дельтоподібних м'язів з противагами (Хаммер)	1	42 000	42 000
Силова платформа (MV-Sport, Foreman)	1	21 000	21 000
Мультифункціональна фітнес-станція (верхня і нижня тяги, розгинання ніг, батерфляй, жим від грудей і т.д.) (InterAtletika, HouseFit, Diamond Fitness)	1	33 250	33 250
Шведська стінка (RN-Sport)	3	10 000	30 000
Лава для вправ сидячи і лава для жиму лежачи (RN-Sport)	1	23 500	23 500
Штанга з «млинцями» і підставкою (Eleiko, Profi-Fit, Domyos)	2	8 750	17 500
Комплект гантелей вагою 3-5 кг (Larsen, Action, Aerofit)	5	1 400	7 000
Еспандери (Torneo, Bone Crusher, Iron Body, Everlast)	5	1 000	5 000
Разом			295 250

З метою організації надання послуг клієнтам, які потребують реабілітації після травм чи операцій, у зал необхідно встановити відповідне обладнання. Звичайно на зал не покладається завдання забезпечити повну реабілітацію важко травмованих клієнтів, мова йде про підтримуючу фізіотерапію. Тому перелік спеціалізованого обладнання буде невеликим (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Перелік необхідного лікувально-профілактичного та лікувально-оздоровчого обладнання

Назва обладнання	Кількість	Орієнтовна вартість, грн.
Стіл масажний (складний) «Трансформер»	1	14 850
Тренажер для кінезіотерапії подвійний з регулюючим блоком (МТБ-4)	1	40 000
Ординарна рамка з регулюючим блоком (МТБ-6)	1	19 500
Пристрій для реабілітації THERA-Trainer tigo 554/556	1	169 000
Тренажер педальний для відновлення рухомості ніг TP-E7	1	59 000
Разом		302 350

Крім необхідного спортивного інвентаря та лікувально-профілактичного й лікувально-оздоровчого обладнання необхідно облаштувати роздягальні. Тут необхідно вмонтувати лавки, модульні шафки (30 шт.), вішалки, дзеркало (2 шт.), фен для висушування волосся у жіночу роздягальню (2 шт.). В середньому витрати становитимуть 28 000 грн. Влаштування чоловічого і жіночого санвузла з двома душовими кабінками у кожному вартуватиме 90 000 грн.

Ще до витрат слід віднести кошти на ремонтні роботи у приміщенні (30 000 грн.), монтаж стійки рецепції, меблі (журнальний столик, диван, кулер, стіл, крісло, комп'ютер, принтер) (35 000 грн.).

Підсумок витрат на матеріальне забезпечення залу наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Витрати на матеріальне забезпечення залу

Стаття витрат	Сума, грн.
Устаткування для тренажерного залу загального користування	295 250
Лікувально-профілактичне та лікувально-оздоровче обладнання	302 350
Облаштування чоловічої і жіночої роздягалень	28 000
Влаштування чоловічого і жіночого санвузла з двома душовими кабінками у кожному	90 000
Ремонтні роботи у приміщенні	30 000
Монтаж стійки рецепції, меблі	35 000
Разом	780 600

Залучення досвідчених компетентних тренерів, інструкторів-реабілітологів – це запорука хорошого потоку клієнтів. Тренери, а особливо

інструктори-реабілітологи повинні мати медичну книжку і сертифікат, що дає право їм займатися цією діяльністю.

Для організації роботи залу у дві зміни потижнево необхідні такі працівники:

- три тренери;
- два інструктори-реабілітологи;
- два адміністратори;
- прибиральниця.

У таблиці 3.5 подано розрахунок фонду місячної заробітної плати необхідного персоналу залу.

Таблиця 3.5

Фонд заробітної плати працівників залу

Категорія працівника	Місячний оклад, грн.	Фонд заробітної плати, грн.
Тренер тренажерного залу	12 000	36 000
Інструктор-реабілітолог	13 500	27 000
Адміністратор	10 000	20 000
Прибиральниця	7 000	7 000
Разом		90 000

Як видно з попередніх розрахунків, започаткування такого виду діяльності вимагає значних витрат, тому обов'язково необхідно розробити план щодо просування послуг. Для цього можна вжити такі заходи:

- зробити яскраву вивіску над входом у зал;
- розмістити банер на вікнах;
- роздавати листівки поблизу комплексу;
- купити місце на білборді або сіті-лайт;
- веб-сайт тренажерного залу;

– гучне відкриття залу із конкурсами і розіграшем абонементів.

У середньому витрати на просування і відкриття становитимуть 7 000 грн.

Щоб розрахувати на скільки доцільно відкривати спортивно-реабілітаційний зал у ТГК «Дністер» необхідно підсумувати усі витрати щомісячні витрати та очікувані доходи від надання послуг. У таблиці 3.6 подано інформацію щодо постійних щомісячних витрат роботи спортивно-реабілітаційного залу.

Таблиця 3.6

Постійні щомісячні витрати спортивно-реабілітаційного залу

Стаття витрат	Сума, грн.
Фонд заробітної плати працівників	90 000
Комунальні платежі	8 000
Реклама	3 000
Разом	100 000

Доходи діяльності залу формуються за рахунок надходжень у вигляді придбання відвідувачами абонементів, вартість якого для спортивного залу становить 500 грн. за 12 тренувань (з базовим тренерським супроводом), а для реабілітаційного відділення – 600 грн.

Якщо правильно побудувати маркетингову політику і залучити принаймі 200 клієнтів на звичайну програму спортивного залу, то витрати будуть покриті ($200 \text{ осіб} \times 500 \text{ грн.} = 100\,000 \text{ грн.}$). Кожен наступний відвідувач приносить прибуток.

На даний час тренажерний зал є доволі популярним бізнесом, тому слід боротися за кожного клієнта. Надання реабілітаційних послуг може послужити певною «родзинкою» для комплексу. Та, попри це, необхідно розробити програму знижок за кількість відвідувань (наприклад, кожен третій абонемент –

безкоштовно), акційні пропозиції («приведи друга – отримай знижку 50%), програми персональних тренувань та ін.

Додатковий дохід можна отримувати, облаштувавши невеликий магазинчик спортивного харчування, одягу, відео-курсів ефективних тренувань.

Економічну ефективність запропонованого рішення, як правило, визначають на основі показників терміну окупності капіталовкладень у проект.

Загальна сума капіталовкладень буде:

- витрати на матеріальне забезпечення залу – 780 600 грн.;
- витрати на просування і відкриття – 7 000 грн.
- разом – 787 600 грн.

Безумовно на початку функціонування залу високого прибутку не варто очікувати, але з часом, підтримуючи правильно сформульовану стратегію, можна досягнути хорошого результату, що дасть змогу забезпечити прибутковість закладу і обґрунтувати доцільність інвестиційних вкладень у розвиток економічного потенціалу туристично-готельного комплексу загалом.

Висновок до рекомендаційно-розрахункового розділу

1. Виділено загальні тенденції розвитку економічного потенціалу підприємств індустрії гостинності: достатній рівень ліквідності та фінансової незалежності збитковість підприємств; застаріле обладнання, відсутність засобів для модернізації; неефективне використання власного капіталу; наявність дебіторської та кредиторської заборгованості.

2. Сформовано відповідні поточні і стратегічні завдання з метою не лише підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємств індустрії гостинності, а й забезпечення їх розвитку загалом.

3. Визначено, що стратегія розвитку економічного потенціалу туристично-готельного комплексу є системою методів, інструментів і напрямів

вирішення завдань ефективного формування та використання економічного потенціалу, що забезпечує досягнення мети ефективності його діяльності в довгостроковій перспективі. Обґрунтовано, що ця стратегія тісно взаємопов'язана з фінансово-інвестиційною стратегією.

4. Запропоновано створити спортивно-реабілітаційний зал, у якому зможуть тренуватися відвідувачі з метою покращення загального фізичного стану, а також люди, що потребують фізичної реабілітації внаслідок перенесених травм, операцій, різних тілесних ушкоджень. Економічна доцільність даного проектного рішення буде підтверджена майбутніми надходженнями від надання послуг клієнтам за умови дотримання правильно сформульованої стратегії, що дасть змогу забезпечити прибутковість закладу і обґрунтувати доцільність інвестиційних вкладень у розвиток економічного потенціалу туристично-готельного комплексу загалом.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1. Отруєння препаратами побутової хімії

Останнім часом лікарі постійно стикаються із захворюваннями, які не підлягають лікуванню традиційними методами та причину виникнення яких медики не можуть повністю пояснити. Причина виникнення таких захворювань закладалася у 60-70 рр., коли почала розвиватися «велика хімія».

Проведені обстеження однієї з квартир у відносно чистому районі великого міста дали змогу виявити 56 шкідливих хімічних речовин. Їх джерелом були паласи, лінолеум, синтетичні миючі засоби, різні поліетиленові та полімерні матеріали, які виділяють формальдегід, дібутилфталат, метанол, аміак, бензолмісткі речовини. З повітрям увесь цей набір потрапляє в організм людини, руйнує імунну систему та може змінити генетичний код.

До складу мийних речовин різного призначення, таких як «Антинакипін», «Персоль», входять розчин и кислот та лугів. Якщо помилково вжити їх, неминучий опік травного тракту, а в деяких випадках – дихальних шляхів. Можливі навіть шлункові кровотечі.

Плямививідники також можуть бути причиною дуже важких отруєнь. Препарати для виведення плям, іржі переважно містять мурашину та щавлеву кислоти, які небезпечні не лише через сильну припікаючу дію. Мурашина кислота шкідливо діє на серце, печінку, нирки, а із щавлевої кислоти утворюються нерозчинні сполуки, які, осідаючи у ниркових каналах, можуть призвести до ниркової недостатності.

Усі лакофарбові препарати містять спиртові сполуки та інші токсичні речовини, котрі шкідливо впливають насамперед на печінку. При отруєнні аніліновим барвником кров втрачає здатність транспортувати кисень до органів та тканин, а це може призвести до смерті з причини кисневого голодування

організму.

Препарати, які використовуються проти літаючих комах, такі як «Тайга», «Ангара» та ін., містять диметилфталат, який в організмі перетворюється на метиловий спирт, котрий, в свою чергу, розпадається на досить токсичні продукти (мурашину кислоту та формальдегід), які викликають значні відхилення в роботі центральної нервової системи. Якщо випадково вжити понад 50 мл. цих препаратів, то може виникнути непритомність з дихальними розладами, аж до зупинення дихання. Як правило, при цьому уражається зоровий нерв, що може призвести до повної сліпоти.

Важкі отруєння викликають широко поширені у побуті кислоти: 80 % розчин оцтової (оцтова есенція), соляна, яка міститься у так званій паяльній кислоті та в рідині для миття ванн (антинакипін), карболова, щавлева, яка входить до складу засобів для знищення плям іржі. Із лугів найнебезпечніша каустична сода, нашатирний спирт (водний розчин аміаку). Крім того, розчини лугів входять до складу таких поширених у побуті препаратів, як натхинол, персоль та ін. Більшість з цих рідин – безбарвні, деякі не мають запаху. Ось чому при зберіганні їх з харчовими продуктами, а не в спеціальному посуді (особливо, коли вони без етикеток), завжди існує небезпека отруєння.

4.2. Характеристика небезпечних психофізіологічних та шкідливих виробничих чинників

До небезпечних психофізіологічних та шкідливих виробничих чинників належать фізичні (статичні, динамічні та гіподинамічні) і нервово-психічні перевантаження (розумове, зорове, емоційне).

Праця економістів, фінансистів, офісних працівників, науково-дослідних та інших установ, а також інших працівників невиробничої сфери характеризується тривалою багатогодинною (8 год. і більше) працею в одноманітному напруженому положенні, малою руховою активністю при

значних локальних динамічних навантаженнях.

Робоче положення «сидячи» супроводжується статичним навантаженням значної кількості м'язів ніг, плечей, шиї та рук, що дуже втомлює. М'язи перебувають довгий час у скороченому стані і не розслабляються, що погіршує кровообіг. У результаті виникають больові відчуття в руках, шиї, верхній частині ніг, спині та плечових суглобах.

Внаслідок динамічного навантаження на кістково-м'язовий апарат кистей рук виникають больові відчуття різної сили в суглобах та м'язах кистей рук; оніміння та уповільнена рухливість пальців; судом м'язів кисті; ниючий біль в ділянці зап'ястя.

У результаті виникають локальні м'язові перенапруження, хронічні розтягнення м'язів травматичного характеру, що можуть викликати професійні захворювання: дисоціативні моторні розлади, захворювання периферійної нервової та кістково-м'язової систем. Ці захворювання увійшли до Переліку професійних захворювань, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 р., № 1662.

Крім того, сидяча робота призводить до зниження м'язової активності – гіподинамії. За браком рухів відбувається зниження споживання кисню тканинами організму, сповільнюється обмін речовин. Це сприяє розвитку атеросклерозу, ожиріння, може стати причиною дистрофії міокарда, хронічного головного болю, запаморочення, безсоння; роздратування.

Помірними гімнастичними вправами можна викликати активізацію обміну речовин в організмі, посилити виділення отруйних продуктів життєдіяльності.

Трудова діяльність працівників невиробничої сфери належить до категорії робіт, які пов'язані з використанням великих обсягів інформації, із застосуванням комп'ютеризованих робочих місць, із частим прийняттям відповідальних рішень в умовах дефіциту часу, безпосереднім контактом із людьми різних типів темпераменту тощо. Це зумовлює високий рівень нервово-психічного перевантаження, знижує функціональну активність центральної

нервової системи, призводить до розладів в її діяльності, розвитку втоми, перевтоми, стресу.

Тривала робота на комп'ютеризованому робочому місці призводить до значного навантаження на всі елементи зорової системи і зумовлює втому та перевтому зорового аналізатора. Напружена зорова робота викликає «очні» (біль, печія та різь в очах, почервоніння повік та очей, ломота у надбрівній частині тощо) та «зорові» (пелена перед очима, подвоєння предметів, мерехтіння, швидка втома під час зорової роботи) порушення органів зору, що може викликати головний біль, посилення нервово-психічного напруження, зниження працездатності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра здійснено теоретичне обґрунтування та розроблено практичні рекомендації щодо покращення ефективності використання економічного потенціалу підприємств індустрії гостинності (на прикладі ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»). Основні теоретико-практичні результати дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. Запропоновано під економічним потенціалом підприємства розуміти сукупність трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів, що є у розпорядженні підприємства, а також можливості працівників до використання ресурсів з метою створення товарів, послуг та отримання максимального прибутку.

2. На підставі лагового аспекту можна виділити два основних принципи функціонування економічного потенціалу підприємства – принцип достатності (забезпеченість оптимальним складом та кількістю ресурсів, необхідних для реалізації поставлених цілей та стратегічних завдань) та принцип відтворення (який відображає ефективність результатів діяльності). Встановлено, що ці принципи є основними характеристиками економічного потенціалу підприємств готельно-ресторанної сфери.

3. Обґрунтовано, що цільове призначення оцінки економічного потенціалу підприємств полягає в його дослідженні, як цілісного комплексу, що містить у собі не тільки наявні ресурси та поточні майнові та фінансові можливості, але також потенційні можливості. При цьому традиційні методи оцінювання економічного потенціалу не дають можливості повною мірою реалізувати це завдання.

4. Доведено, що у сучасних умовах аналіз економічного потенціалу підприємств доцільно здійснювати не з традиційних позицій – як фактичну здатність факторів виробництва виробляти певну кількість продукції, а

враховуючи наявність додаткових можливостей, що можуть виникнути внаслідок технологічного прогресу та залучення ресурсів у господарську діяльність.

5. Досліджуване підприємство – ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер» здійснює свою діяльність в індустрії гостинності – діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування. Готелю присвоєно категорію «4 зірки». Номерний фонд готелю налічує 165 номерів, у яких одночасно може розміститися понад 300 гостей. Служба ресторанного обслуговування включає 2 бари і два зали ресторанів.

6. Встановлено, що чистий фінансовий результат діяльності комплексу демонструє різкий стрибок від збитку (47 593 тис.грн.) у 2020 році до прибутку (258 191 тис.грн.) у 2021 році, що, безумовно, досягнуто за рахунок отриманої безповоротної і поворотної фінансової допомоги у розмірі 259 299 тис.грн.

7. Встановлено, що загалом товариство володіє значними основними засобами, зокрема у 2020 році їх вартість становила 122 231 тис.грн., а у 2021 році зросла на 7% (130 963 тис.грн.). Значення коефіцієнту придатності вказують на те, що у 2020-2021 роках вцілому по підприємству 65-67% ОЗ були придатними до експлуатації.

8. Встановлено, що оцінка ефективності економічних ресурсів та результатів у сучасних методиках оцінки економічного потенціалу підприємств тісно взаємодіють між собою та вступають у протиріччя. У зв'язку з цим визначено доцільність аналізу темпів зростання ліквідності та темпів зростання рентабельності підприємства.

9. Виділено загальні тенденції розвитку економічного потенціалу підприємств індустрії гостинності: достатній рівень ліквідності та фінансової незалежності збитковість підприємств; застаріле обладнання, відсутність засобів для модернізації; неефективне використання власного капіталу; наявність дебіторської та кредиторської заборгованості.

10. Сформовано відповідні поточні і стратегічні завдання з метою не лише підвищення ефективності використання економічного потенціалу

підприємств індустрії гостинності, а й забезпечення їх розвитку загалом.

11. Визначено, що стратегія розвитку економічного потенціалу туристично-готельного комплексу є системою методів, інструментів і напрямів вирішення завдань ефективного формування та використання економічного потенціалу, що забезпечує досягнення мети ефективності його діяльності в довгостроковій перспективі. Обґрунтовано, що ця стратегія тісно взаємопов'язана з фінансово-інвестиційною стратегією.

12. Запропоновано створити спортивно-реабілітаційний зал, у якому зможуть тренуватися відвідувачі з метою покращення загального фізичного стану, а також люди, що потребують фізичної реабілітації внаслідок перенесених травм, операцій, різних тілесних ушкоджень. Економічна доцільність даного проектного рішення буде підтверджена майбутніми надходженнями від надання послуг клієнтам за умови дотримання правильно сформульованої стратегії, що дасть змогу забезпечити прибутковість закладу і обґрунтувати доцільність інвестиційних вкладень у розвиток економічного потенціалу туристично-готельного комплексу загалом.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрушків Б.М., Кирич Н.Б., Мельник Л.М., Погайдак О.Б. Семіотика визначення економічної стратегії підвищення господарсько-фінансової стабільності підприємства в умовах трансформаційного суспільства // Вісник економічної науки України. 2013. №1(23). С. 3-7.
2. Ареф'єва О., Харчук Т. Економічні засади формування потенціалу підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2008. № 7 (85). С. 71-76.
3. Афанасьєв М.В., Білоконенко Г.В. Економічна діагностика: Навчально-методичний посібник. Х.: ВД «ТНЖЕК», 2007. 296 с.
4. Бачевський Б.Є., Заблодська І.В., Решетняк О.О. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 400 с.
5. Бачевський Б., Пастушкова І., Яцура Є. Визначення економічного потенціалу підприємства [Електронний ресурс]. Збірник наукових праць: економічні науки. 2011. № 7. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpen/2011_7/21VEP.pdf.
6. Бова Т.В. Оцінка ефективності використання виробничого потенціалу сучасних промислових підприємств [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_12/2/bova.pdf.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. Т. VIII. 1728 с
8. Гапак Н.М., Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2014. Вип. 42. С. 191-196.
9. Гончар О.І. Оптимізація економічного оцінювання потенціалу підприємства. Торгівля. Комерція. Підприємництво: збірник наукових праць. 2015. №19. С 49-53.
10. Добикіна О.К., Рижигов В.С., Касьянюкс С.В., Кокотко М.Є., Костенко Т.Д., Герасимов А.А. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 208 с.

11. Должанський І.З., Загорна Т.О., Удалих О.О., Герасименко І.М., Ращупкіна В.М. Управління потенціалом підприємства: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 362 с.
12. Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.Г. Янкового. Одеса: Атлант, 2010. 390 с.
13. Енциклопедія сучасної України:
https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18794.
14. Іванов В.Б., Кохась О.М., Хмелевський С.М. Потенціал підприємства: науково-метод. посіб. К.: Кондор, 2009. 300 с.
15. Квасницька Р.С., Тарасюк М.В. Структуризація потенціалу підприємств. Вісник КНТЕУ. 2017. № 1. С. 73-82.
16. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 352 с.
17. Лесик Л.І. Типологія видів і чинників формування економічного потенціалу підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. №23. С. 271-278.
18. Максименко І.О., Бокій В.І. Ринкова вартість підприємства як результат реалізації його економічного потенціалу. Вісник Хмельницького національного університету. 2008. Вип. 3(1). С. 192-221.
19. Мельник Л.М. Метод аналізування рівня виробничого потенціалу підприємства з метою забезпечення його сталого розвитку // Менеджмент суб'єктів господарювання в умовах міжнародної інтеграції: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Тарасюк Г.М. Житомир : ЖДТУ, 2016. 448 с. С. 430-435.
20. Мельник Л. Забезпечення розвитку виробничого потенціалу підприємства в умовах переходу до сталого розвитку [Електронний ресурс] // Соціально-економічні проблеми і держава. 2017. Вип. 2 (17). С. 94-103. Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2017/17mlmdsr.pdf>.
21. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. К.: Вища школа. 2003. 278 с.

22. Орехова А.І. Економічний потенціал підприємства: сутнісні характеристики та структуризація [Електронний ресурс] // Економіка та управління підприємства. Мукачівський державний університет. Випуск №17. 2018. С. 308-313. Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/45.pdf.
23. Особливості формування економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О.І. Маслак, Л.А. Квятковська, О.О. Безручко. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 9(135). С. 36-46.
24. Осипов В.І. Економіка підприємства: підручник. Одеса: Маяк, 2005. 724 с.
25. Потенціал підприємства: формування та використання: підручник / Н. Касьянова, Д. Солоха, В. Морєва, О. Белякова, О. Балакай. 2-ге вид., доп. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 248 с.
26. Прохорова В.В., Тарасюк Д.С. Формування економічного потенціалу підприємства: теоретичний аспект. Економіка та управління підприємствами. Економіка і регіон. 2015. № 4(53). С. 35-39.
27. Сафонов Ю.М., Завізена Н.С. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. Одеса: Апрель, 2011. 234 с.
28. Турило А.А. Потенціал підприємства: сутність та методологічні підходи до визначення. Економічний вісник. 2014. № 3. С. 65-71.
29. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004. 316 с.
30. Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. Економіка і суспільство. 2017. №12. С. 649-655.
31. Хіміон О.О. Теоретичні і методичні засади оцінки управління вартістю компанії. Актуальні проблеми економіки. 2010. Вип. 5(107). С. 150-158.
32. Шкроміда Н.Я. Комплексна оцінка економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Економічний аналіз: Зб. наук праць. Тернопіль: Економічна думка. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. Вип. 9, Ч. 1. С. 383 -386.